

Kolyastruk O.A. Andrey Kornev, Vladimir Tarasov, Stanislav Ellis. «Live, no need to die!». Creative Legacy of Vladimir Ellis and Vladimir Odinkov. 1945-1947. (Poems and illustrations created in the camps for displaced persons) [Album] / ed. S.V. Ellis. – Kharkov: «Rarytety Ukrainy», 2016. – 112 p.: illustrations. (The structures of everyday life).

The review is devoted to a scientific historical publication about everyday life of displaced people (DP) in camps of occupied Germany. In the center of research are the materials of the visual journalisms of the satirical anthology «DiPiniada» which was published by displaced people - B. Ellis (text) and V. Odinkov (pictures) in Munich-Pasing camp in 1946-1947.

Keywords: repatriation, emigration, displaced people, camps for displaced persons, the western zones of occupation, non-return persons, illustrations, satire, humor.

Статтю подано до редколегії 5.02.2017 р.

УДК 94(477.43/.44=411.16)»194/201»

I. М. Романюк

**КОНОНЕНКО В.В. ЄВРЕЙСЬКЕ НАСЕЛЕННЯ ПОДІЛЛЯ (40-І РР. ХХ СТ. – ПОЧАТОК ХХІ СТ.):
МОНОГРАФІЯ / В. В. КОНОНЕНКО. – ВІННИЦЯ: ТОВ «НІЛАН-ЛТД», 2017. – 370 С.**

У статті прорецензована монографія «Єврейське населення Поділля (40-і рр. ХХ ст. – початок ХХІ ст.) історика Кононенка Валерія Васильовича. У книзі проаналізовані демографічні, соціальні зміни, повсякденне та національно-культурне життя єврейського населення регіону зазначеного періоду. Становище євреїв Поділля розкривається у контексті загальносоюзних та загально-республіканських суспільно-політичних, демографічних та національно-культурних процесів.

Ключові слова: СРСР, УРСР, євреї, демографічні процеси, соціальні характеристики, повсякдення, національно-культурне життя.

На сучасному етапі все більшої актуальності набуває соціальна історія, історія національних меншин, історична регіоналістика. Без вивчення локальної історії окремих регіонів України вкрай складно скласти об'єктивну загальну картину розвитку України на різних етапах розвитку. Поділля протягом тривалого історичного періоду було центром політичних, соціальних та етнокультурних процесів не тільки українців, а й представників інших національностей, які хоч і не були автохтонними національними групами на теренах краю, проте були тісно пов'язані з ним більше п'яти століть. Безперечно, в долі як України, так і Поділля, значне місце мають інші народи, які поряд з українцями творили історію, зробили значний внесок в формування української матеріальної та духовної культури.

Монографія В.В. Кононенка «Єврейське населення Поділля (40-і рр. ХХ ст. – початок ХХІ ст.)» виконана на актуальну тему, яка у вітчизняній історіографії хоч і представлена численними публікаціями, проте не склалась у єдину цільну картину. Окрім того, варто зазначити, що історія впродовж другої половини ХХ ст. – початку ХХІ ст. не тільки національних меншин краю, а й Поділля загалом, залишається малодослідженою.

У монографії автор зосередив свою увагу на демографічних, соціальних змінах, повсякденному та національно-культурному житті єврейського населення регіону протягом 1940-х рр. – початку ХХІ ст. Становище євреїв Поділля розкривається у контексті загальносоюзних та загально-республіканських суспільно-політичних, демографічних та національно-культурних процесів.

Варто погодитись з аргументацією автора, щодо хронологічних меж дослідження, оскільки протягом зазначеного періоду в житті єврейської національної меншини внаслідок різноманітних процесів відбулися суттєві зміни, а зміни у демографічних характеристиках цієї національної меншини стали основоположними для розвитку її національно-культурного життя в подальшому.

Монографія В.В. Кононенка складається з п'яти розділів. У першому розділі автор розглядає методологічні та теоретичні основи дослідження, історіографію проблеми та її джерельну базу. Дослідником проаналізовано стан наукового вивчення проблеми, визначені основні аспекти її дослідження в українській та зарубіжній історіографії. На його думку, в історіографії особливо активно розроблялася тема довоєнних та повоєнних політичних репресій стосовно євреїв, державного антисемітизму в СРСР та питання Голокосту. Праць, які б досліджували життя євреїв Поділля у другій половині ХХ ст. як одну з найбільших єврейських регіональних громад не тільки України, а й Радянського Союзу, не було. Нам імпонує те, що при дослідженні даного питання автор пропонує відійти від стереотипів у «єврейському питанні», якими переобтяжена вітчизняна та іноземна історична наука. Джерельна база дослідження особливо повно представлена архівними матеріалами 1940-х – 1960-х рр. Проте вони потребують узагальнення та систематизації.

У другому розділі «Єврейська національна меншина Поділля у роки Другої світової війни» автор не тільки досліджує питання евакуації та втечі єврейського населення з території Поділля, життя євреїв регіону у період окупації, а й звертає увагу на особливостях формування єврейської національної меншини на Поділлі та процесах самоідентифікації серед євреїв регіону в історичній ретроспективі. Варто погодитись з аргументацією автора, що на Поділлі єврейська національна меншина, яка була однією з найбільш чисельних регіональних громад не тільки в Україні, а й СРСР, мала свої локальні особливості. Автор зазначає, що у південних районах Поділля наслідки Голокосту не були настільки трагічними для існування єврейської національної меншини. Тут збереглися й певні елементи його національно-культурного життя.

У третьому розділі «Єврейське населення Поділля у повосенний період» автор монографії наголошує, що єврейська національна меншина стала об'єктом цілеспрямованої антисемітської державної політики радянської влади, що особливо активно проявилася у наступі на національно-культурне життя євреїв регіону та остаточному нищенні ідиш-цивілізації в подільських містечках. Автор вважає, що це у свою чергу провокувало опір єврейського населення, що особливо активно проявився в націоналістичному русі серед єврейської молоді.

Четвертий розділ монографії присвячений дослідженню особливостей суспільно-політичного, економічного та культурного життя євреїв Поділля в другій половині 1950-х – 1980-х рр. Дослідник робить висновок, що національна політика радянської влади стосовно єврейського населення протягом вказаного періоду була незмінною за завданнями у порівнянні зі сталінською, проте була новою за формою. Подільські містечка, які протягом тривалого часу були центрами єврейського життя, у другій половині ХХ століття у переважній більшості втратили свою єврейську ідентичність і стали типовими радянськими містами. Протягом усього зазначеного періоду чисельність єврейського населення Поділля відображала негативну динаміку. Лише по Вінницькій області з 1939 по 1989 рр. чисельність євреїв впала з 141,8 тис. осіб у 1939 р. до 26,2 тис. у 1989 р. Послідовного тиску зазнавало релігійне життя євреїв регіону, як основа національно-культурного життя меншини.

У п'ятому розділі автор досліджує життя єврейської громади Поділля у часи перебудови та в період незалежності. Дослідник доводить, що вже наприкінці перебудови та особливо з проголошенням незалежності України склалися умови для відновлення національно-культурного життя, проте складні соціально-економічні процеси наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр. сприяли активній еміграції єврейського населення з Поділля. На думку автора, на цьому етапі національно-культурне життя євреїв регіону проявляється, насамперед, через утворення об'єднань громадян, що популяризують єврейську освіту, культуру та відновлення діяльності релігійних громад.

У цілому монографія виконана на високому професійному рівні та є логічною за структурою викладу. Вважаємо, що монографія В.В. Кононенка «Єврейське населення Поділля (40-і рр. ХХ ст. – початок ХХІ ст.)» є завершеним самостійним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему, має наукову і практичну цінність та сприятиме поглибленню наукового вивчення як історії Поділля та України, так і історії єврейського народу.

Romaniuk I.M. Kononenko V.V. The Jewish population of Podillya (40-ies XX century – early XXI century): Monograph / V.V. Kononenko. – Vinnytsia: TOV «NILAN-LTD», 2017. – 370 p.

The article reviews the monograph «The Jewish population of Podillya (40-ies XX century – early XXI century) written by a historian Valerii Kononenko. The book analyzes demographic and social changes, daily and national-cultural life of the Jewish population of the region in this period. The situation of Jews of Podillya is disclosed in the context of socio-political, demographic and national-cultural processes in Soviet Union and Ukrainian SSR.

Keywords: Soviet Union, Ukrainian SSR, Jews, demographic processes and social characteristics, daily, national-cultural life.

Романюк И.М. Кононенко В.В. Еврейское население Подолья (40-е гг. ХХ в. – начало ХХІ в.): Монография / В. В. Кононенко. – Винница: ТОВ «НИЛАН-ЛТД», 2017. – 370 с.

В статье прорецензирована монография «Еврейское население Подолья (40-е гг. ХХ в. – начало ХХІ в.) историка Кононенко Валерия Васильевича. В книге проанализированы демографические, социальные изменения, повседневная и национально-культурная жизнь еврейского населения региона указанного периода. Положение евреев Подолья раскрывается в контексте общесоюзных и республиканских общественно-политических, демографических и национально-культурных процессов.

Ключевые слова: СССР, УССР, евреи, демографические процессы, социальные характеристики, повседневность, национально-культурная жизнь.

Статтю подано до редколегії 26.01.2017 р.